

Mrtvé Země Evropy

Rumunsko a Jihooslované.

POLÁCI a Češi jsou dvě staré národnosti, jež byly zdeeny, připraveny o svoje království a podřízeny cizí vládě.

Rozdílnou od nich je situace Rumunů a Jihooslovanů. Obě tyto národnosti staly se obětmi tureckého záboru a po mnoho staletí byly pod tureckým jhem a jako celá jihovýchodní Evropa tvořily součástku ottomanské říše. Ale jakmile počal se jevit rozklad, který rychle se rozšířoval krátce po té, kdy Turci stali se pány Cařihradu a dědicí zel staré byzantské říše, jejich křesťanství poddaní počínali zbavovati se okovů, kterými byli spoutáni. V této své snaze o zbavení se pout cizího nadvlády mohly očekávati pomoc od dvou velkých křesťanských národností, Rakouska a Ruska.

Proces osvobodovací byl velkopomáhlý; povstání následovalo povstání, válka válku, a posléze zřízena byla odvislá knížectví, která sice dle jména nalezala se pod svrchovaností tureckého sultána, ale ve skutečnosti osvobozena byla od uměšování se tureckých úředníků do vnitřních jejich záležitostí. Z těchto odvislých knížectví vzrostla neodvislá království Rumunska a Srbsko, obě z nich téměř v oněch dnech. Ale věci utvořily se tak, že značná část rumunského a srbského lidu zůstala pod mocí rakouských císařů. Bulharsko v tom ohledu bylo šťastnější, neboť většinu Bulharů spojili pod jednu politickou vládu.

Z toho důvodu problém Rumunska a Jugoslaviie je odlišným od onoho Čech a Polaka. Nejedná se tu o utvoření nového ani o obnovení starého království; jedná se tu o rozšíření existujících království k jejich přirozeným hranicím. Království rumunské má asi sedm milionů obyvatel; za hranicemi této země žije ale na tři miliony Rumunů. Tužba po spojení všech Rumunů pod jednu politickou vládu vedla Rumunsko do této války.

Případ Srbska je mnohem obtížnější než Rumunska. Srbové v Srbsku smotněně převládají byli v počtu téměř třiceti miliónů lidí, kteří nalezali se pod vládou rakouskou. Vedle toho jedná se ještě o jiné rozdělení srbského národa. Srbové jsou rozděleni na dvě poloviny; jednu z nich hlásí se k východní církvi a užívá ruské azbuky a druhá, Chorvaté, jsou římskými katolíky a užívají latinu. A zatím co jedna část Srbů žije v Bosně a Hercegovině, územích, která teprve v posledních třiceti letech byla zbavena tureckého jha, Chorvaté po mnoho staletí byli sjednoceni s uherskou korunou a pod rakousko-uherským panstvím těšili se dosti příznivé administraci.

Máme tudíž před sebou dva rozdílné problémy. Na jedné straně spojení Srbska s Bosnou a Hercegovinou a na druhé straně s Chorvatskem a Dalmácií. První tato otázka je jednodušší a od zahájení války bylo uznáváno, že by mělo dojít k spejení tohoto srbského lidu, Srbsko, Černá Hora a Bosna a Hercegovina tvoří těsně spojený distrikt, který obydlí je stejným plemenem, mluvčího stejným jazykem a Bosna a Hercegovina nalozají se mezi Srbskem a mořem.

Bosna a Hercegovina nalozají se pod rakouským panstvím pouze krátkou dobu, to jest od roku 1878 a teprve v roce 1908 formální anekse byla provedena. Tato anekse mohla považovati za počátek přítomných nesnází. Dokud nebyla provedena, Srbové doufali, že přijde doba, kdy tyto provincie budou připojeny k Srbsku, ale formální anekse znčila všechny jejich naděje a to je příčina, proč Srbové počítali nenávist k Rakousko-Uhersku, v kterém spatřovali škůdníka svých přirozených práv. Tato nepřátelství se zvýšilo pak v roce 1912, kdy rakouská diplomacie přičinila se o to, aby se Srbsko nedostalo přístupu k moři. Tehdy vyšlo jasné

na jevo, že Rakousko je nepřitelem srbských národních tužeb a že Srbsko musí použiti první příležitosti, aby pomáhalo při zasažení rány, namířené proti Rakousku, v jejíž důsledku mohlo by býti dočleněno srbské národní jednotnosti.

Chorvatský problém je mnohem obtížnější a sice pro dvě příčiny. Nevíme určitě, jaké stanovisko zaujmají Chorvaté sami. Během války svobodný projev jejich je nemožností. Chorvatské pluky bojovaly po boku rakouských armád. Činili tak ochotně a nebo nepravdou, že značná část jich přešla k Rusům na poli válečném? Víme ale, že celá řada chorvatských vůdců byla vržena do vězení, že celá řada chorvatských listů byla potlačena — což možno považovati za jisté známky nespokojenosti lidu a vládnou.

Po 30 let Chorvaté nalezali se v zápasu o své práva se svými uherskými pány. Chorvaté jsou pokročilejší v civilizaci a nebylo by možno od nich žádati, aby nechali se připojiti k Srbsku bez ohledu na starožitná práva svého království. Nepochybně k uspokojení Chorvatů bylo by nutno utvořiti nový stát, který by se Srbskem tvořil federální unií. Ale jakékoliv rozluštění této otázky o úrodním sjednocení Srbů znamenalo by rozvrat Rakousko-Uherska. A rozdělení Rakousko-Uherska je jedním z největších problémů této války.

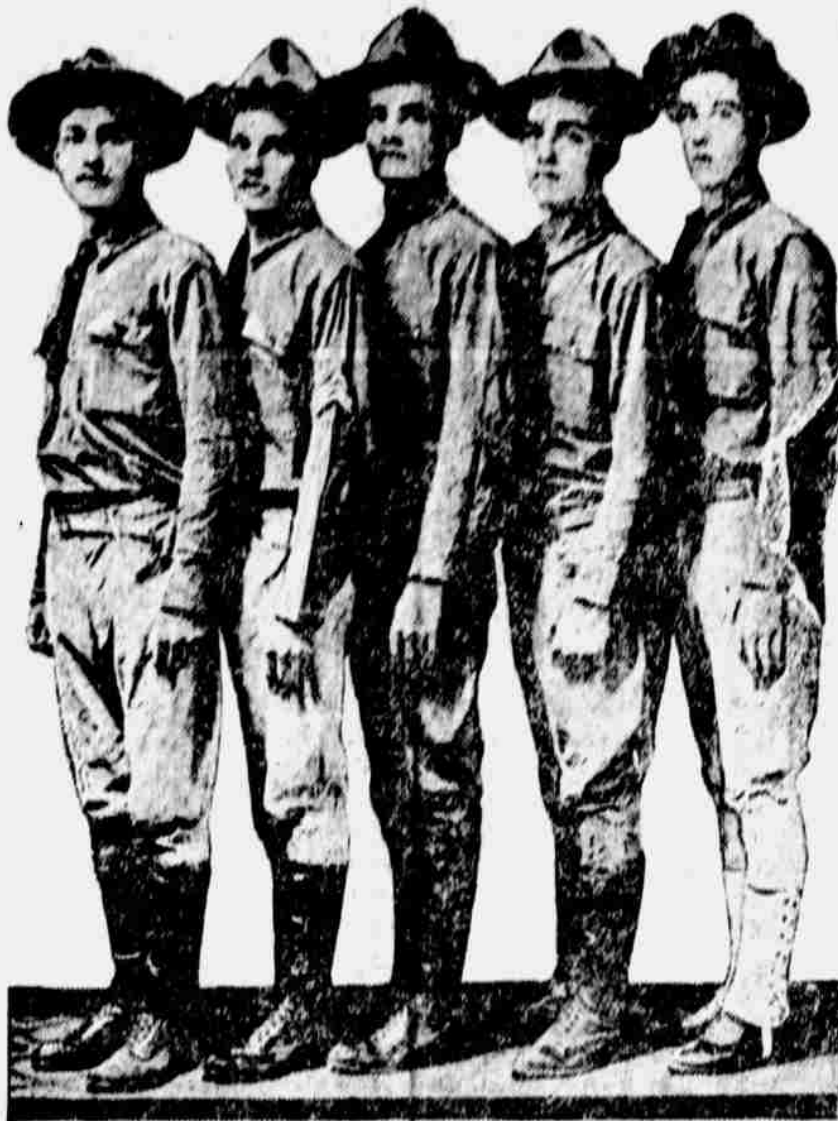
Nutno je zmíniti se ještě o požadavcích Itálie. Itálie žádá o dokončení sjednocení Itálie, proces, který zahájen byl v roce 1848 a v kterém další kroky byly učiněny v letech 1859, 1866 a 1870. Po vídeňském kongresu Rakousko bylo svrchovaným na tomto poloostrově. Benátsko a Lombardsko byly spravovány z Vídně. Rakouská kontrola byla ale nepřijemnou Itálii a opakovali pokusy o její zlomení. Itálie byla sjednocena, Lombardsko a Benátsko osvobozeny, ale tento proces osvobození italského lidu z cizího jha doposud nebyl dokončen. Rakouské doposud udržují svoji vládu v údolích, hřebících od Alp do velké plávniny. Itálové prohlašují, že pomoci má býti posunuto dále do hor, které jsou přirozenou hranicí mezi dvěma národnostmi. Žádají, aby též město Terst, kde převládá italské obyvatelstvo a jehož původ je italský, připojeno bylo k italskému království. Mohou se vyskytnouti jisté obtíže při stanovení hranice na východě, kde usazení jsou Jihooslované, ale tyto obtíže mohou býti snadno překonány.

Italský problém zdá se býti stejným s oním Srbska a Rumunska. Každá z těchto zemí žádá oddělení jistých distriktů z Rakouska a připojení jich k jejich říším. Přirozené Rakousko se brání a bude brániti proti takovému zeslabení. Ale nemůže býti trvalého míru, nedojde-li k rozvratu Rakouska, svět nemůže býti zastaven na svém pochodu. Národové, jednou probuzení, neustanou ve svých osvobodovacích snahách. Svět dříve anebo později musí přikloniti národům právo na svobodný vývoj. Demokracie je na postupu. Rozvratu Rakouska není možno zabrániti. Bude-li zachráněno Rakousko nyní, nebude zachráněno později. A bylo-li už lidstvo přinuceno přinést tak velké oběti, proč nemělo by činiti mír pevný a trvalý? A pro takový mír je nutno, aby Rakousko sníželo ze seznamu evropských velmocí.

OTÁZKA ELSASKA- LOTRINSKA

Vážíme-li se v první počátky krvavé války této, uznati musíme podivuhodnou oheřelost Francie, již první starostí bylo vyslati nejvyšší mužstvo své do Elsas-Lotrinska, by zamezilo přístup lopezdových hord německých v říši litay bohaté krajiny této. Snaha tato vedle chrabrých činů vojínů francouzských, minula se výsledkem a skázně, dobře vyzbrojené vojsko německé přes odpor Fran-

JEDNA MATKA DALA PĚT SYŇŮ ARMÁDĚ

Na obrázku našem spatřujeme pět synů paní Clem H. Stricklandové z Houston, Tex. Těchto pět synů je obětí této vlastenecké matky na oltář vlasti a svobody.

couzů prokřestilo si cestu řadami jejich a ocitlo se téměř u bran Paříže. Vskani v kritické době — v srpnu a září 1914 — v nejohroženější to chvíli v dějinách Francie, neklesla tato na mysli a nevzdala se naděje, že lovalní oběť Elsas-Lotrinska přece je po 46 letech odcizení, navrátili se konečně v teplou náruč její.

Snahu Německa po uchvácení Elsas-Lotrinska, již v roce 1871 uskutečnění došla, sledovati můžeme až do prvních počátků světových dějin. Již Caesar ve svých "Pamětech" zmiňuje se o choutkách Germanů po úrodném území řeky Sekvany. "Ariovistus, král Germanů," píše Caesar ve svých "Pamětech," překročil s lidem svým Rýn a usadil se v úrodných nížinách řeky Sekvany, v přítomném sousedství Gallů — praotců nynějších Francouzů. Z dob těch datuje se odvěký boj urputných a barbarických kmenů germanských s hospodářským národem franským, Ariovistus hleděl ihned zmocniti se úrodných lán svých sousedů a úmysl jeho byl by se jisté uskutečnil, kdyby neuvolavili svou nebyl ztratil přízeň svého vlastního lidu. Nespokojenost tato umožnila Caesarovi jeho pokolení a zažánění za Rýn. Pokolení toto nebylo však trvalé a v stoletích následujících přes úrodný Elsas přeneslo se mnoho a mnoho bouří válečných. Byly doby, kdy rok od roku žirné nivy jeho zpusťovány byly hrabivými horskami nepřáteli; byly doby, kdy zemědělské obyvatelstvo hladem strádalo mezi tím, co ničení vykořisťovatelé jeho — hanižná šlechta — v

propyechu si hověla. Vskani ani neutečené poměry tyto nebyly sto shroučiti vespělý a oduševnělý smysl jejich pro krásu a dobro, ježtž dnes turisté a cestovatelé s údivem musí patřiti na starobyté památky tamní, pokud ovšem ve válece této zložitou rukou německých žoldnéřů ušetřeny byly.

Čechvatná národní hymna Francie — Marseillaise — již přítomné právem můžeme nazvati světovou hymnou demokracie, vzala původ svůj na půdě Elsaska. Z Lotrinska vzešli nejlepší vojvodci v řadách nepřemožitelného Napoleona — Ney, Kléber, Oudinot, Kellerman, Guard a jiní.

Po skončení váleku napoleonských a uklidnění revoluce nastaly i Elsas-Lotrinsku klidnější časy, kdy země tyto mohly si konečně po přestálých bojích a strastech oddechnouti. Klidná hladina jejich však znova rozvířena byla v roce 1870 hrabivými choutkami železného Bismarcka. V červenci 1870 dobře vypravené hordy německé vnikly do Francie a po nedostatečném odporu nepřipravených vojsk francouzských, ocitly se u bran Paříže. Francie, úskokem Němců oklpaná, byla nucena přijati jakékoliv podmínky míru — a podmínky ty byly v pravdě kruté, vedle ztráty Elsas-Lotrinska, nejlepších svých území, byla nucena zaplatiti i ohrumnou válečnou náhradu.

Dnes, po ukončení této hrozné války, kdy nebude již Německo podmínky diktovat, stane se otázka Elsas-Lotrinska jistě atěžejším bodem celého mírového jednání. Studujeme-li bedlivěji historii území těchto, jejich poměry, pova-

hu a služby tamního obyvatelstva, natině dospějeme názoru, že není než přirozeno, by vráceny byly Francii, již historicky náleží.

OSUDY SESAZENÝCH KRÁ- LŮ DNES A V MINULOSTI

Doba přítomná není nikterak příznivou králům. Kdo by si ještě před rokem pomyslí, že Mikuláš Romanov bude datovati svoje display "někde v Sibíři" — Ale železní listek do Tobolska je značným zlepšením oproti sekýře, kterou Angličané odstranili Karla Prvního v Sedmáctém století a guillotíně, kterou odstranili Francouzové Ludvíka Čtrnáctého v Osmáctém století. Buď Dvacáté století se stává lidštějším v jednání se sesazenými monarchy anebo ruský lid je velkomyšlnějším, než jejich západní bratránci.

Starým Řekům pád krále byl tragickým. Američanům zdá se komickým. Králové najímají se sami, ale jsou odstraňováni lidem. V tom ohledu Francie docílila rekordu. V pětádesátiletých, mezi rokem 1815 a 1870, Francie sesadila čtyři krále: Napoleona v roce 1815, Karla Desátého v roce 1830, Ludvíka Filipa v roce 1848 a Napoleona Třetího v roce 1870.

Když Karel Desátý uznamenal, že jeho služby nejsou více žádoucí ve Francii, odebral se k pobřeží a odtnul odebral se do Anglie. Francouzský lid pozoroval jeho odjezd, aby byl jist, že skutečně není opustil. Ludvík Filip přel tájau z Tuillerií a pod jménem Smith odjel do Anglie s bavlněným doštníkem místo žezla. Napoleon Třetí po porážce francouzských vojsk v Sedanu byl sesazen a odebral se do Chislehurstu v Anglii a krátíl si poslední dny svého života vyndezem jakýchsi patentních kamen.

Anglie ostatně bývala vždy šťastným útulkem sesazených monarchů. Napoleon v roce 1815 také toužil po útulku v Anglii, ale jeho žádosti nebylo vyhověno. — Lordu Liverpoolu přisuzuje se zásluha za myšlenku o posláni Napoleona na ostrov sv. Heleny, ale ve skutečnosti na myšlenku tuto půsíl Pozzo di Borgo, korsický přísel Napoleonův, který vedl proti němu rodinnou válku po celou jeho kariuru. Když jedna vláda byla ochotna uzavřiti s Napoleonem mír, Pozzo popudil proti němu národnost jinou a pracoval proti němu stále s odvíhuhodnou vytrvalostí. Když Angličané měli v úmyslu poslati Napoleona na ostrov Elbu, Pozzo prohlašoval, že je to příliš blízko jeho domova. Po bitvě u Waterloo schválena byla Pozzova rada a Napoleon poslán na ostrov sv. Heleny.

Jestli v roce 1910 Anglie poskytna útulek sesazenému monarchovi. Byl to mladý král portugalský Manuel Druhý, který po svém vypuzení ze země, kde panoval, nalezl tu vréleho přijetí. Nebyl ale jediným sesazeným králem v novější době. V roce 1909 sesadili Mladoturci Abdula Hamida a poslali jej na pensí do Soluně. V

době války mláje se o tomto sesazeném sultánu mluví. Mláje je o něm známo. Jeho osud, král řecký Konstantin, poslán byl do výslužby dne 12. června. Nalézá se někde ve Švýcarsku a těší se nadějí, že jeho příbuzný, Kaiser Vilém, splní slib a dosadí jej znovu na trůn. V Číně nedávno mladý čínský císař dosazen byl znovu na trůn, ale udržel se na něm jenom několik dní.

Posledním králem, který vypuzen byl z americké půdy, byl Dom Pedro, sesazený v roce 1889 s brazilského trůnu. Brazílcane provedli toto sesazení ale galantně a učinili mu odjezd ze země příjemnějším tím, že házeli na něho na cestě k přístavišti kytky. Dom Pedro uchýlil se po té do Portugalska.

Králové jsou odstraňováni, poněvadž jejich panování není v soulahu s moderními myšlenkami. Není ale vždy možno vinit krále z omylu, kterých se dopouštějí. Jeho činy jsou diktovány zájmy živlu, kterých zmocení se kontroly země. Mikuláš Romanov byl nechtěným nástrojem v rukou ruských renkecionářů. Když tito padli, padl s nimi. A poněvadž částo králové sklizejí slávu a vyvýny, kterých si nezaslouží, tak také často sklizejí hanu, která z větší části měla by padnouti na jiné.

HUSITSKÝ PANSLAVISM.

10. června 1421 přišlo do Prahy poselství od velikého knížete litovského Alexandra Vitolda s radostnou zprávou, že jeho bratranec jeho král Vladislav se odjíždí, k tomu on z lásky k národu Českému hotov byl propůjčiti se; ujmouti se totiž osirelé koruny a vzíti Čechy pod svou ochranu. Říše zajisté jeho, několi smlouvami k Polsku vázána, byla sama v sobě ještě prostranější a mohutnější než Vladislavova, dotýkající se moře jak Baltického tak i Černého. Byl Vitold pánem v zemích netoliko Litevských, ale také ve větší části Ruských, vyjma ovšem knížectví Moskevské a země Novgorodské. Vále jeho podléhající netoliko ve Vilně a Trokách, ale i ve staroslavném Kijevě, na Smolensku, Polocku a jinde. Na dvoře jeho nejen panoval jazyk slovanský, ale i čeština zvláště nabývala čím dále tím větší obliby. Přiznával se sice k římské církvi, ale poddaní jeho byli většim dílem pravoslavní Rusové, tudíž také podobojí (jako Čechové), o jejich s Římny sjednocení všelijak usilováno ode dávna. Také ministr Jeronym Pražský a něho již roku 1413 té věci se dotýkal a schvaloval pravoslaví zejména ve Vitebsku a Pleskově. Byl Vitold sice také již starce a bezdětek, ale ducha vždy ještě bujarého, podnikavého a různého a známá jeho etičnost a panstvíchtivost, dávala naději, že nechopí se myšlenky veliké a smělé, která ozářiti mohla jméno jeho slávu nepaměťjící a ukojiti tužby netoliko české, ale i jiných krajin a národů. Bylo to uskutečnění panslavistické údey, teprve za našeho věku dosti valně probírané.

Není pochybnosti, že již mezi Husity některé aspoň bystřejší hlavy pojímaly myšlenku tu živě a určitě, a že ona i ve spoustách lidu obecného nacházela hojně obliby. Stvrzuje se to i Žižkovým řádem vojenským z roku 1423, v němžto výslovně se praví, že zástupové jeho bojovali netoliko "pro vysvobození pravdy zákona božního," ale také "ku pomoci věrným svynům církve svatě a zvláště jazyka českého a slovanského." Pabríchiu že Vitold sám neměl té jasné myslí a vzdělanosti politické, aby pochopil velikost a váhu takové údey a přičinil se o její uskutečnění.

(Frant. Palacký: Dějiny národu českého.)

Revmatism. — "Po mnoho roků," píše p. Joseph Deleumme z čísla 308 Morrill ave., Columbus, Ohio, "trpěl jsem revmatismem, chorobou žaludku a nezáživností. Od té doby, co jsem užíval Hoboko, bolesti zmizely a těším se do brve chuti k jídlu." Dra. Petra Hoboko, lid, o němž se mluví, není k dostání v lékárnách. Zvláště si jednatelé dodávají ho přímo z laboratorie vyrábějí. Dr. Peter Fahrney & Sons Co., 19-25 So. Hayne Ave., Chicago, Ill. — Advertisement

PRŮVOD REKRUTŮ NÁRODNÍ ARMÁDY V NEW YORKU.

Průvod na rozloučenou rekrutů národní armády z New Yorku. Obrázek náš zachycen byl na Páté avenue a čtyřicáté druhé ulici. Na levo nalozá se mayor Mitchell, který pochodoval s vojny.